Paul CORNEA
București

CONCEPTUL DE "INTENȚIE A AUTORULUI" ȘI "INTERPRETAREA TEXTULUI LITERAR"

1. În școală și practica uzuală a prevalat multă vreme ideea că intenția autorului constituie garanția interpretării corecte a textului literar, că ea poate fi recuperată (prin mărturii, explorări biografice, cunoașterea circumstanțelor etc.). Cel mai important protagonist actual al acestui punct de vedere: E. T. Hirsch. El pretinde că trebuie să avem în vedere nu "motivația psihologică" a intenției, ci "tipul verbal" prin intermediul căruia autorul se exprimă; de altă parte, că e necesar să distingem între "meaning" = sensul voit de autor, invariabil, și "signifiance" = sensul care rezultă din punerea "meaning"-ului în contextul cititorului.

2. Obiecțiuni la adresa "intenționaliștilor":

(a) E greu, dacă nu imposibil, să descoperim intenția autorului (uneori ne lipsesc informațiile, alteori ele sînt abundente dar nu puten arbitra între ele).

(b) E naiv să crezi că ceea ce autorul "vrea" să scrie coincide cu ceea ce "reușește" să facă: intervin în text, dincolo de controlul său, imixtiuni ale sub-conștientului și consecințe ale fenomenului pe care-l numesc "productivitatea scriiturii" (de la un moment dat creația începe să-și impună "legea" parcă împotriva creatorului).

(c) Cel ce spune "eu" nu e "autorul", ci "naratorul", iar naratorul are statutul unui pronume, al unei persoane gramaticale.

(d) Orice text poate fi interpretat "formal", reluîndu-i cuvintele în semnificația lor pentru mine și reevaluîndu-i sensul într-o perspectivă personală. Nu importă "cine" și "de ce" a scris, ci numai ce "spune". Azi, pare că cititorul și-a asumat riscul de a lua textul pe propriie răspundere — de unde și extraordinara proliferare a exegezelor (uneori acceptabile, deși incompatibile). De altfel, una dintre caracteristicele operei literare nu constă în detașarea de contextul originar și posibilitatea de a citi mereu din alte perspective?

3. Cum poate fi reabilitat conceptul de "intenție a autorului"?

(a) Trebuie regîndită noțiunea de "intenție". Cînd cineva spune: "Nu vreau să merg la spectacolul cutare" e singurul care știe exact din ce pricină (s-a certat cu regizorul, soția e indispusă, diseară au musafiri etc.). Ceea ce se aplică însă unui enunț simplist se aplică oare și complexei suite de enunțuri pe care o reprezintă **Patul lui Procust**? Cuvîntul "intenție" acoperă înțelesuri diferite: de "scop" (Camil Petrescu a scris **Patul lui Procust** ca să obțină un loc de frunte în ierarhia literară), de

BDD-A27145 © 1994 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:53 UTC)

"cauză" (fiindcă avea nevoie de bani și i s-a oferit un contract), de "proiect creator" (a voit să creeze o "lume ficțională"). Înțelesul de "proiect creator" ca formă a unui comportament convențional posibil e cel valabil dar trebuie adaptat situației: "proiectul" se precizează pe parcurs, nu e un "dat" anterior și exterior operei ce ar fi definit exhaustiv, se descompune în nenumărate opțiuni de caracter punctual și secvențial, constituie, în ultimă instanță, un construct interpretativ.

(b) Așa cum am arătat în **Introducere în teoria lecturii,** există o programare a comprehensiunii care descrește și se relativizează pe măsură ce avansăm dinspre polul "referențialității" spre cel al "autoreferențialității". Aceasta înseamnă că, atîta vreme cît funcționează coerența textuală, poate fi pus în evidență "sensul verbal", (ceea ce numesc "scenariul") = sensul direct, de suprafață, al lanțului textual, în perspectiva sistemului de convenții (coduri) utilizat de autor. Determinarea "sensului verbal" se realizează cu ajutorul mijloacelor filologice (e una din tehnicile tradiționale bine puse la punct de textologie). Importanța sensului verbal a fost subliniată insistent, printre alții, chiar de Derrida (!): e vorba de preliminarea cîmpului semantic al textului.

(c) În societatea noastră, care promovează individualismul și performanța (cultul "vedetei", al "campionului"), creatorul de vîrf suscită curiozitate și devine obiect de celebrație mitică. Indiferent de opinia unor teoreticieni iconoclaști, "autorul" e legat nemijlocit de "opera" sa în conștiința publicului. Această relație e de altfel indispensabilă și din punct de vedere științific: prin constantele de viziune asupra lumii, limbaj, stil etc. "autorul" constituie o referință obligatorie în considerarea unuia sau altuia dintre textele sale. (Un cuvînt, o figură, o propoziție se lămuresc în contextul întreg al operei).

---

* *Reproducem, aici, rezumatul raportului, textul integral va fi publicat în vol. II, 1994 din "Limbă și literatură".*

BDD-A27145 © 1994 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:59:53 UTC)